
KNOWLEDGE IN THE CONCEPT OF NATIONAL COMPETITIVENESS IN THE ERA OF THE FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTION

Vladimir Stojanović

Niš, Serbia, vladastjncv@gmail.com

Abstract: The economic development of countries and regional economic integrations in this century is accompanied by increasing openness and growing production and trade competitiveness of national economies in the world market. In short, the level of national competitiveness determines the ability of its institutions to shape the conditions conducive to business promotion, on the one hand, and the potential of domestic firms to take advantage of such conditions and place products on the world market, on the other. Dynamic economic growth means that companies and countries are increasingly promoting the improvement of trade competitiveness on the world market on the commercial valorization of existing and new knowledge into innovations. Strengthening innovation capacity helps countries accelerate the process of structural change and thus create conditions for dynamic economic growth, which is in the function of improving national competitiveness in the increasingly complex and demanding conditions of global business and competition. The fact is, however, that satisfactory economic development, which is based on the growth of competitiveness, fails to be achieved by all countries. Viewed in that light, the fourth industrial revolution as a phenomenon that dominates modern economic events in the world, opened new possibilities, but at the same time led to the strengthening of many imbalances, one of the expressive forms of which is the growing development gap between individual national economies.

After forty years of experience in monitoring and comparing the factors of long-term competitiveness of countries, in 2018, the World Economic Forum promoted the Global Competitiveness Index 4.0. The index provides a detailed overview of the key drivers of economic growth and human development indicators in the era of the fourth industrial revolution. As an indicator of national competitiveness, the index is adjusted to the description of real events in business and the overall life of people that are shaped by the phenomenon of the fourth industrial revolution. The concept is based on the observation of the increase of real national production enabled by the growth of consumption of factors of production and total factor productivity as a measure of efficiency in the use of factors based on the commercialization of new knowledge and skills in innovation. Thus conceived, the Global Competitiveness Index 4.0. is a kind of indicator of the factors that determine economic growth and social development in the era of the fourth industrial revolution. It is an annual indicator that enables economic policy makers to assess their progress in a number of areas that determine national competitiveness in today's economic conditions. All indicators that make up the Global Competitiveness Index 4.0 are organized into 12 pillars: Institutions; Infrastructure; Application of ICT; Macroeconomic stability; Health; Skills; Product market; Job market; Financial system; Market size; Business dynamics; and Innovation Capability.

Keywords: national competitiveness, fourth industrial revolution, economic growth, total factor productivity.

ZNANJE U KONCEPTU NACIONALNE KONKURENTNOSTI U EPOHI ČETVRTE INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE

Vladimir Stojanović

Niš, Serbia, vladastjncv@gmail.com

Rezime: Ekonomski razvoj zemalja i regionalnih ekonomskih integracija u ovom veku praćen je sve većom otvorenošću i rastućom proizvodnom i trgovinskom konkurentnošću nacionalnih privreda na svetskom tržištu. Najkraće, nivo nacionalne konkurentnosti determiniše sposobnost njenih institucija da oblikuju uslove koje pogoduju promociji biznisa, s jedne, i potencijal domaćih firmi da iskoriste takve uslove i plasiraju proizvode na svetskom tržištu, s druge strane. Dinamičan ekonomski rast podrazumeva da kompanije i zemlje unapređenje trgovinske konkurentnosti na svetskom tržištu sve više baziraju na komercijalnoj valorizaciji postojećih i novih znanja u inovacije. Jačanje inovacione sposobnosti pomaže zemljama da ubrzaju proces strukturnih promena i time stvore uslove za dinamičan privredni rast, koji je u funkciji unapređenja nacionalne konkurentnosti u sve složenijim i zahtevnijim uslovima globalnog poslovanja i takmičenja. Činjenica je međutim, da zadovoljavajući ekonomski razvoj, u čijoj je osnovi rast konkurentnosti, ne uspevaju da ostvare sve zemlje. U tom svetlu posmatrana, četvrta industrijska revolucija kao pojava koja dominantno oblikuje savremena ekonomska dešavanja u svetu, otvorila je nove mogućnosti, ali istovremeno je dovela i do jačanja mnogih neravnoteža čiji je jedan od izražajnih oblika sve veći razvojni jaz između pojedinih nacionalnih ekonomija.

Nakon četrdesetogodišnjeg iskustva u praćenju i poređenju faktora dugoročne konkurentnosti zemalja, Svetski ekonomski forum je 2018. godine promovisao Globalni indeks konkurentnosti 4.0. Indeks pruža detaljni pregled ključnih pokretača ekonomskog rasta i indikatora ljudskog razvoja u epohi četvrte industrijske revolucije. Kao pokazatelj nacionalne konkurentnosti, indeks je prilagođen opisu realnih dešavanja u poslovanju i ukupnom životu ljudi koje oblikuje fenomen četvrte industrijske revolucije. Koncept se bazira na posmatranju uvećanja realne nacionalne proizvodnje omogućenom rastom utroška faktora proizvodnje i ukupne faktorske produktivnosti kao mere efikasnosti korišćenja faktora u čijoj se osnovi nalazi komercijalizacija novih znanja i veština u inovacije. Tako koncipiran, Globalni indeks konkurentnosti 4.0. je svojevrsni pokazatelj faktora koji određuju ekonomski rast i društveni razvoj u eri četvrte industrijske revolucije. Reč je o godišnjem pokazatelju koji omogućava kreatorima ekonomske politike da procenjuju svoj napredak u nizu oblasti koje određuju nacionalnu konkurentnost u današnjim uslovima privređivanja. Svi indikatori koji čine Globalni indeks konkurentnosti 4.0 su organizovani u 12 stubova: Institucije; Infrastruktura; Primena IKT-a; Makroekonomska stabilnost; Zdravlje; Veštine; Tržište proizvoda; Tržište rada; Finansijski sistem; Veličina tržišta; Dinamika poslovanja; i Inovaciona sposobnost.

Ključne reči: nacionalna konkurentnost, četvrta industrijska revolucija, ekonomski rast, ukupna faktorska produktivnost.

1. UVOD

U globalizovanom svetu koji se sve brže transformiše pod naletom dometa četvrte industrijske revolucije, ali i brojnih izazova poput klimatskih promena, pandemija, geopolitičkih poremećaja i migracija, planiranje budućnosti je potrebnije nego ikada ranije. U tom smislu, pravovremeno prepoznavanje magistralnih trendova, vlastitih prednosti i slabosti ključno je za pretvaranje izazova i mogućnosti u razvojne prilike.

Inovacije predstavljaju osnovu za prelazak u društvo zasnovano na znanju, a politika inovacija pojedinih zemalja postaje sve važniji instrument stimulisanja privrednog rasta i unapređenja nacionalne konkurentnosti. Novije iskustvo na globalnom planu govori da zemlje čine velike napore u pravcu rasta inovativnosti privrede, posebno u sklopu realizacija strategija unapređenja nacionalne konkurentnosti.

Inovacije na kojima se temelji aktuelna četvrta industrijska revolucija zahvataju sve pore društva, menjajući ga na način koji je neuporediv s učincima ranijih tehnoloških revolucija. Tehnologija pokreće inovativne načine obavljanja tradicionalnih privrednih aktivnosti a takođe stvara nove, donedavno nepostojeće ekonomske delatnosti. Time ona postaje najsnažniji pokretač produktivnosti i konkurentnosti u 21. veku. S druge strane, kontinuirani talas radikalnih tehnoloških promena ugrožava tradicionalna radna mesta i menja odnose na tržištu rada. Poslove koji uključuju obavljanje definisanih procedura mogu obavljati roboti, dok veštačka inteligencija ima potencijal da obavlja čak i neke od visoko sofisticiranih radnih zadataka.

Rast produktivnosti zahvaljujući komercijalizacijalnoj valorizaciji znanja u inovacije nesumnjivo je jedan od ključnih pokretača poboljšanja konkurentnosti ekonomski vodećih zemalja u svetu. Međutim, i pored te činjenice, može se reći da još uvek ne postoji nedvosmisleno pojmovno određenje nacionalne konkurentnosti u stručnoj literaturi, za razliku od konkurentnosti preduzeća. To je uglavnom posledica činjenice da se kvantifikacija dostignutog nivoa i dinamike rasta nacionalne konkurentnosti veoma razlikuje od dinamike rasta konkurentnosti preduzeća (Vagasova, & Kovac, 2016).

Nacionalna konkurentnost predstavlja sposobnost zemlje da u uslovima slobodne konkurencije proizvodi robu i pruža usluge na međunarodnom tržištu po kriterijumima koji na njemu vladaju, istovremeno povećavajući realni bruto domaći proizvod per kapita i unapređujući životni standard stanovnika u dužem vremenskom periodu (OECD, 2017). Nesporno je da se u osnovi unapređenja nacionalne konkurentnosti nalazi rast uspešnosti poslovanja preduzeća. Ovo iz osnovnog razloga što preduzeća kreiraju nove oblike konkurentskih prednosti, dok država oblikuje poslovni ambijent koji pogoduje rastu i razvoju poslovnih subjekata (Vojtovic, 2016). Na korporativnom nivou, faktori unapređenja konkurentnosti su: kreiranje novih znanja i posebno komercijalizacija znanja u inovacije, rast produktivnosti rada na osnovu bolje organizacije poslovanja i korišćenja efikasnih metoda menadžmenta i marketinga (Giedraitis, Stasys, & Skirpstaite, 2017).

Kategorija nacionalne konkurentnosti je kompleksan multidimenzionalan koncept. Koncept odražava poziciju nacionalne privrede, uglavnom na polju međunarodne trgovine i istovremeno, njenu sposobnost da ojača ovu poziciju. Sa druge strane, nacionalna konkurentnost je koncentrisan izraz ekonomskih, naučnih, tehnoloških, organizacionih, menadžerskih, marketinških i drugih sposobnosti preduzeća koje se implementiraju u proizvodnji roba i usluga, uspešno osiguravajući njihovo nadmetanje sa stranim robama i uslugama na domaćim i međunarodnim tržištima. Nacionalna konkurentnost je sposobnost zemlje da ostvari visoke stope ekonomskog rasta, osigura stabilno povećanje realnih zarada, promoviše funkcionisanje domaćih firmi na svetskom tržištu, predstavljeno klasterima visokih performansi koje poboljšavaju kvalitet proizvoda i usluga. Ova sposobnost prilagođavanja promenama koje se dešavaju na globalnom tržištu se zasniva na ekonomskim faktorima kao što su

obim investicija, inovaciona sposobnost i dr. Međutim, njihova performansa se mora kombinovati sa političkim i socijalnim faktorima koji takođe utiču na funkcionisanje nacionalne privrede na svetskom tržištu.

Zato kategoriju nacionalne konkurentnosti treba sagledavati u funkciji vremena. Takođe treba primetiti da svi sektori nacionalne privrede nisu uvek konkurentni na istom nivou na globalnom tržištu. Firme i industrije koje su u jednom momentu lideri, u dugom roku mogu izgubiti tu prednost. Ukratko, funkcija konkurentnosti je dinamična i multifaktorska kategorija.

Uzimajući u obzir sve što je prethodno pomenuto, moguće je generalizovati da se konkurentnost jedne zemlje karakteriše mehanizmima formiranja uslova koji doprinose rešavanju problema nacionalne bezbednosti, ekonomskog razvoja i poboljšanja života ljudi. Država koja poseduje neekonomske institucije koje su efikasne isto koliko i ekonomske, poput političkih i kulturnih poseduje potencijal za ostvarivanje konkurentne prednosti na globalnom tržištu.

2. PRIRODA KONCEPTA NACIONALNE KONKURENTNOSTI

Jednostavnije je definisati konkurentnost preduzeća u odnosu na nacionalnu konkurentnost. Ovo iz jednostavnog razloga što preduzeća međusobno konkurišu, kako bi osvojila željeno tržište ili došla do potrebnih resursa i da se u tom kontekstu ostvareni rezultati mogu objektivno kvantificirati. Međutim, kada se posmatra konkurentnost nacionalnih ekonomija, tada situacija postaje složenija. Zemlje se međusobno takmiče prevashodno u privlačenju novih investitora. U tom svetlu, predstavnici vlasti igraju značajnu ulogu budući da deluju na fizičku infrastrukturu i ljudski kapital u zemlji, na određivanje pravila za obavljanje poslovnih aktivnosti, na osmišljavanje i realizaciju poreske politike, na pružanje različitih podsticaja privrednim subjektima za otpočinjanje biznisa.

U najširem kontekstu, nacionalna konkurentnost se bazira na kvantifikaciji i poređenju pokazatelja uspešnosti njenih preduzeća i dostignutog nivoa životnog standarda stanovništva. U nešto užem smislu, koncept nacionalne konkurentnosti govori o potencijalu posmatrane privrede da proizvodi i izvozi proizvode na svetsko tržište. To je u stvari mera sposobnosti zemlje da proizvede robe i pruži usluge na svetskom tržištu koristeći vlastite ljudske, finansijske, prirodne i ostale proizvodne resurse.

Nacionalna konkurentnost označava meru proizvodnje roba i pružanja usluga, koja pod slobodnim i fer tržišnim uslovima zadovoljava kriterijume međunarodnog tržišta i istovremeno deluje u pravcu povećanja realnih prihoda svojih građana. Reč je o konceptu u sklopu koga su razvijeni posebni analitički instrumenti i standardi za različite nivoe analize konkurentnosti zemlje. Pri objašnjenju koncepta nacionalne konkurentnosti nije više dovoljno baviti se samo ekonomskim rastom i privrednim dostignućima zemlje, već se u obzir moraju uzeti i mnogi tzv. “meki faktori konkurentnosti” kao što su karakter poslovnog okruženja, kvalitet života, raspoloživost tehnologije i znanja i dr.

Potrebno je praviti razliku između statičkog i dinamičkog koncepta nacionalne konkurentnosti. Statička konkurentnost se temelji na datim prednostima kao što su niski troškovi radne snage ili raspoloživi prirodni resursi koji predstavljaju početne uslove za rast izvoza. Značaj ovih faktora počinje naglo da se smanjuje pošto nastupe tehnološke promene ili dođe do porasta bruto domaćeg proizvoda po stanovniku. Ukoliko proizvodni sektor uspe da zadrži prednost na međunarodnom tržištu, uz istovremeni rast nadnica, uvećano korišćenje novih tehnoloških rešenja i rast tražnje, dolazi do uspostavljanja dinamičke konkurentnosti. Pomenuto znači da se u okviru iste privredne delatnosti treba kretati od jednostavnih ka složenijim proizvodima, a između privrednih delatnosti od onih u kojima se ostvaruje niska dodata vrednost ka proizvodima sa visokom dodatom vrednošću. Premda je očigledno da se konkurentnost zemlje suštinski povezuje sa njenim ekonomskim performansama, činjenica je da se ova kategorija primarno sagledava kao relativna pozicija prema drugim zemljama, a daleko manje prema njenom akumulisanom bogatstvu. Ne retko se konkurentnost povezuje sa niskim zaradama koje mogu pružiti odličnu početnu priliku za izvoz jednostavnih proizvoda iz zemalja u razvoju. Međutim, u pomenutim okolnostima nacionalna ekonomija neće uspeti da ostvari privredni rast u budućnosti, ukoliko su niske zarade i neadekvatna kvalifikaciona struktura radne snage njene jedine konkurentne prednosti.

Savremene privrede funkcionišu u uslovima globalnog tržišta, na kome uspeh svakog aktera zavisi od njegove sposobnosti da bude konkurentan, inovativan i fleksibilan. U složenim konkurentskim odnosima koji vladaju svetskom ekonomskom scenom, zemlje svoj put ka međunarodnom uspehu grade na osnovu unapređenja ekonomije poslovanja i povećanja konkurentnosti pojedinačnih preduzeća. Rast nacionalne konkurentnosti govori o sposobnosti postizanja uspeha na tržištima, koji vodi ka visoko produktivnoj privredi i višem životnom standardu stanovništva, većim mogućnostima zapošljavanja, kao i njenim izraženijim sposobnostima da ispunjava svoje međunarodne obaveze.

3. KOMERCIJALIZACIJA ZNANJA U INOVACIJE KAO POKRETAČ NACIONALNE KONKURENTNOSTI U EPOHI ČETVIRTE INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE

Proizvodnja je visokokompleksna aktivnost na koju utiče veliki broj faktora. Na veličinu proizvodnje deluje javna politika, trgovinski sporazumi, razvijenost fizičke infrastrukture, strane direktne investicije, obrazovanost i stručna osposobljenost radne snage, rast zarada, snabdevanje energijom, pristup resursima i tome slično. Proizvodni sektor ima veliki multiplikovani uticaj na ekonomiju i osnovni je pokretač uvećanja ukupnog fonda primenjenog znanja i rasta zaposlenosti. Faktori proizvodnje imaju širok opseg i obuhvataju razvoj ljudskog kapitala, infrastrukture, tehnologije.

Informacioni sistemi su značajno promenili i modifikovali okruženje u kome se odvija proizvodnja. Novi metodi komunikacije i efikasniji oblici upravljanja proizvodnjom, razvoj distributivnih sistema i logistike u funkciji su korenitog menjanja načina proizvodnje. Globalni proizvodni sistem se transformisao pod uticajem razvoja informacionih tehnologija, skupa sa ekonomskim procesima koji su povezani sa iskorišćavanjem komparativne cene rada, resursa i energije. Da bi se prepoznali ključni proizvodni resursi, postoji potreba za korišćenjem relevantnijih i sofisticiranijih merila, kao i potreba za većom povezanošću sa javnim i privatnim stejkholderima na globalnom nivou.

Proizvodnja se temelji na tri osnovna stuba. To su faktori, standardi i faktori produktivnosti (Tabela 1). Faktori su neophodni da bi se proces proizvodnje odvijao. U ovu grupu faktora ubrajaju se rad, kapital i resursi. Standardi predstavljaju regulativni i operativni okvir. Na primer, nacije i proizvodne kompanije imaju različite standarde kvaliteta, bezbednosti i sigurnosti. Standardi utiču na prirodu i uslove pod kojima se faktori proizvodnje mogu koristiti. Korišćenje faktora i standarda za potrebe proizvodnje izaziva određene troškove koji su povezani sa faktorima produktivnosti, uključujući i ulazne troškove, kao i regulativne i distribucione troškove. Posmatrano kroz okvir konkurentnosti, ova tri stuba konstituišu i determinišu nacionalnu konkurentnost.

Tabela br. 1: Tri stuba proizvodnje

Faktori	Standardi	Faktori produktivnosti
Rad	Kvalitet	Input
Zemlja	Interoperabilnost	Regulativa
Infrastruktura	Konzistentnost	Finansije
Resursi/Energija	Pouzdanost	Distribucija
Tehnologija	Okruženje	
Kapital	Sigurnost	
Tržište	Bezbednost	

Izvor: Global Agenda Council on the Future of Manufacturing. Dostupno na:

<https://www.weforum.org/communities/global-agenda-council-on-the-future-of-manufacturing/>, [15.05.2021]

Proizvodni sektor ima veliki multiplikovani uticaj na rast privrede i osnovni je faktor akumulacije znanja i povećanja zaposlenosti. Faktori proizvodnje imaju širok opseg i obuhvataju razvoj ljudskog kapitala, pa sve do infrastrukture i inovacija.

Svetski ekonomski forum je 2018. godine predstavio novi Globalni indeks konkurentnosti 4.0. Ovaj indeks pruža detaljni pregled faktora i karakteristika koje određuju produktivnost, ekonomski rast i ljudski razvoj u eri četvrte industrijske revolucije. Indeks meri pokretače totalne produktivnosti faktora, odnosno kvantificira deo ekonomskog rasta koji ne objašnjava rast količine proizvodnih inputa. Totalna produktivnost faktora govori o efikasnosti upotrebe faktora proizvodnje, što je ujedno glavna odrednica dugoročnog ekonomskog rasta. Jednostavno rečeno, totalna produktivnost faktora pokazuje koliko se efikasno jedinice rada i kapitala kombinuju za stvaranje proizvodnje.

Imajući u vidu značaj prethodnih faktora za unapređenje konkurentnosti neke privrede, stručnjaci Svetskog ekonomskog foruma su prepoznali značaj inovacija i faktora koji determinišu inovacionu sposobnost kao jedan od 12 osnovnih stubova Globalne konkurentnosti 4.0. Sam indeks inovacione sposobnosti meri: količinu i kvalitet formalnog istraživanja i razvoja, u kom stepenu okruženje podstiče saradnju, povezanost, kreativnost, raznolikost i konkurenciju u različitim vizijama i pogledima, kao i sposobnost da se ideje pretvore u nove proizvode i usluge. Stručnjaci Svetskog ekonomskog foruma smatraju da zemlje koje imaju veću akumulaciju znanja i koje nude bolje mogućnosti za saradnju ili interdisciplinarnost, imaju veće mogućnosti generisanja inovativnih ideja i novih poslovnih modela (Schwab, 2018).

Učinak jedne države u ukupnim rezultatima Globalnog indeksa inovativnosti, predstavlja „rezultat napretka“ na skali od 0 do 100, gde 100 predstavlja „gornju granicu“, odnosno idealnu zemlju u kojoj problem prestaje da bude ograničenje za rast faktorske produktivnosti. Svaka zemlja treba da nastoji da se približi granici na svakoj

komponenti indeksa. Globalni indeks konkurentnosti 4.0. omogućava ekonomijama da prate napredak tokom vremena. Ovaj pristup naglašava da konkurentnost nije igra sa nulnim sumama između zemalja (da dobitak jedne zemlje ne znači i gubitak za neku drugu) i da je ona je dostižna za sve zemlje bez obzira na početni nivo razvoja i trenutnu konkurentnost (Schwab, 2018).

Švajcarska je 2021. godine zauzela prvu globalnu poziciju. Druga zemlja na lestvici konkurentnosti je Švedska, a slede Danska, Holandija, Singapur, Norveška Hong Kong, Tajvan, Ujedinjeni Arapski Emirati i Sjedinjene Američke Države. Lestvica konkurentnosti Svetskog ekonomskog foruma u 2021. godini uključuje 334 kriterijuma od kojih se 2/3 odnose na statističke podatke, dok se 1/3 odnosi na istraživanje mišljenja privrednika (Schwab, 2020).

Inovaciona sposobnost je od suštinskog značaja za zemlje koje su ekonomski razvijene, resursno efikasne i konkurentne na globalnom tržištu (Kaynak et al, 2017). Komercijalna valorizacija znanja u inovacije doprinosi ostvarenju konkurentne prednosti na više načina. Novi proizvodi pomažu u održavanju tržišnih udela i poboljšavaju profitabilnost. Inovacije deluju na rast konkurentnosti preduzeća i unapređivanjem necenovnih faktora, kao što su dizajn, kvalitet, individualizacija, i dr, kao i kroz zamenu zastarelih proizvoda (skraćivanje životnog ciklusa proizvoda). Takođe, inovacije procesa dovode do skraćivanja vremena proizvodnje i ubrzanja razvoja novih proizvoda u odnosu na konkurente.

U savremenom poslovanju, povezivanje preduzeća u inovacione klustere postaje sve značajniji faktor razvoja inovacionih aktivnosti i unapređenja konkurentnosti poslovnih subjekata (Habanić et al, 2016). Za razliku od tradicionalnih klastera, inovacioni klasteri predstavljaju sistem bliskih odnosa ne samo između preduzeća, njihovih dobavljača i kupaca, već i institucija znanja, uključujući istraživačke centre, univerzitete, naučno istraživačke institute, itd. Kao generator novih znanja i inovacija, ovi klasteri pružaju visok nivo konkurentnosti svojim članicama (Balcerzak et al, 2016).

Inovacije su važan faktor konkurentnosti jer omogućavaju da se postojeće znanje i tehnologije iskoriste u većoj meri i dobra su osnova za razvoj novog znanja i tehnologije. U savremenoj privredi koju karakteriše razvoj četvrte industrijske revolucije, preduzeća moraju da stvaraju i razvijaju i proizvode i procese vrhunskog kvaliteta na efikasan način kako bi održala konkurentnu prednost i razvijala aktivnosti koje stvaraju veću dodatnu vrednost, čime doprinose rešavanju ne samo ekonomskih, već i širih društvenih problema (Hadad, 2015).

Za razvoj i primenu inovacija potrebno je okruženje koje pogoduje inovativnim aktivnostima. To znači da su neophodna odgovarajuća ulaganja u istraživanje i razvoj, posebno od strane privatnog sektora. Takođe, neophodne su visokokvalitetne naučno-istraživačke institucije koje mogu da stvore osnovna znanja potrebna za implementaciju novih tehnoloških rešenja, da postoji široka saradnja u istraživanju i tehnološkom razvoju između univerziteta i privrede, kao i da postoji efikasna zaštita intelektualne svojine.

Godišnjak svetske konkurentnosti Svetskog ekonomskog foruma meri koliko dobro zemlje upravljaju svojim resursima i kompetencijama kako bi omogućile dugoročno stvaranje novih vrednosti. Metodologija se temelji na analizi 4 faktora konkurentnosti, i to: ekonomski rezultati, efikasnost javnog sektora, efikasnost poslovnog sektora i infrastruktura, koristeći pritom 20 indeksa, 5 za svako područje.

4. ZAKLJUČAK

Savremene privrede funkcionišu u uslovima globalnog tržišta, na kome uspeh svakog aktera zavisi od njegove sposobnosti da bude konkurentan, inovativan i fleksibilan. U složenim konkurentskim odnosima koji vladaju svetskom ekonomskom scenom, zemlje svoj put ka međunarodnom uspehu grade na osnovu unapređenja ekonomije poslovanja i poboljšanja konkurentnosti pojedinačnih preduzeća. Rast konkurentnosti zemlje govori o sposobnosti postizanja uspeha na tržištima, koja vode ka visoko produktivnoj privredi i višem životnom standardu stanovništva, većim mogućnostima zapošljavanja, kao i njenim izraženijim sposobnostima da ispunjava svoje međunarodne obaveze.

Dinamičan i održivi ekonomski razvoj je stalni cilj koji sve zemlje žele da ostvare jer je to jedini put ka opštem društvenom napretku. Međutim, ekonomski razvoj, u čijoj osnovi je konkurentnost, ne uspevaju da ostvare sve zemlje. Globalizacija i četvrta industrijska revolucija kao pojave koje oblikuju savremena dešavanja u svetu, stvorile su nove mogućnosti, ali i dovele do velikih poremećaja i ispoljavanja još većeg jaza između različitih privreda i zemalja.

Da bi pratili promenu konkurentnosti u svetu i najznačajnije faktore koji određuju nivo globalne konkurentnosti, Svetski ekonomski forum je 2018. godine promovisao novi Globalni indeks konkurentnosti 4.0. kao pokazatelj konkurentnosti koji je prilagođen realnim dešavanjima u svetu koja karakteriše sve izraženiji procesi globalizacije i uticaj četvrte industrijske revolucije u poslovanju i ukupnom životu ljudi. Tako koncipiran, Globalni indeks konkurentnosti 4.0. je svojevrsni ekonomski putokaz i pokazatelj faktora i karakteristika koje određuju produktivnost, ekonomski rast i društveni razvoj u eri četvrte industrijske revolucije. Radi se o godišnjem

pokazatelju koji omogućava kreatorima ekonomske politike da procenjuju svoj napredak u odnosu na čitav niz faktora koji određuju nacionalnu konkurentnost.

LITERATURA

- Balcerzak, A. P. & Pietrzak, M. B. (2016). Quality of Institutions for Knowledgebased Economy within New Institutional Economics Framework. Multiple Criteria Decision Analysis for European Countries in the Years 2000-2013. *Economics and Sociology*, 9(4), 66-81.
- Gavurova, B., Vagasova, T., & Kovac, V. (2016). Competitiveness Assessment of Slovak Republic Regions. *13 th International Scientific Conference of the European Financial Systems*, Brno, Czech Republic, 175-184.
- Giedraitis, A., Stasys, R., & Skirpstaite, R. (2017). Management team development opportunities: a case of Lithuanian furniture company. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 5(2), 212-222.
- Habanik, J., Kordos, M., & Hostak, P. (2016). Competitiveness of Slovak economy and regional development policies. *Journal of International Studies*, 9 (1), 144-155.
- Hadad, S. (2015). Analytic hierarchy process analysis for choosing a corporate social entrepreneurship strategy. *Management & Marketing*, 10(3), 185-207
- Kaynak, S., Altuntas, S., & Dereli, T. (2017). Comparing the innovation performance of EU candidate countries: an entropy-based TOPSIS approach. *Economic Research*, 30(1), 31-54
- Schwab, K. (2021). *The Global Competitiveness Report 2019*, Geneva: World Economic Forum.
- Schwab, K. (2020). *The Global Competitiveness Report 2016-2017*. Geneva: World Economic Forum.
- Schwab, K. (2019). *The Global Competitiveness Report 2019*, Geneva: World Economic Forum.
- Vojtovic, S. (2016). The Impact of The Structural Funds on Competitiveness of Small and Medium-Sized Enterprises. *Journal of Competitiveness*, 8(4), 30-45.
- OECD. (2017). *Global Economic Outlook*. (2017). Preuzeto sa: <http://www.oecd.org/eco/outlook/sources-and-methods.html>.
- World Economic Forum (2014) The Future of Manufacturing: Driving Capabilities, Enabling Investments. Dostupno na: http://www3.weforum.org/docs/Media/GAC14/Future_of_Manufacturing_Driving_Capabilities.pdf, [13.05.2021]